

CONVORBIRI LITERARE.

ANUL V.

(1 MARTIE 1871—1 MARTIE 1872).

Redactor : *Jacob Negruzzi.*

IASSI 1872.

TIPOGRAFIA TH. BALASSAN.

CONVORBIRI LITERARE

Apare la 1 și 15 a fiecărei luni.

Abonamentul pe unu anu pentru România liberă 1 galben; pentru Austria 6 fl; pentru Germania de Nord 1 galben, pentru Svițera, Belgia și Italia 15 franci; pentru Franca și Spania 20 franci.

Abonamentele se facu numai pe unu anu intregu; in Iassi la Tipografia Th. Balasan și la redacțiunea, in Bucuresci la librăria Soccec et Comp.

SUMARIU.

Căntece de stea și Povestea vorbei, de Anton Pann, dare de samă de D. V. Alexandru.

Studii asupra Maghiarilor de D. I. Slavici. (Urmare.)

Poesii de Beaudelaire trad. de D. V. Pogor.

Correspondență.

Publicații populaer.

Căntece de stea

și

POVESTEA VORBEI

de Anton Pann.

Esistă la noi o carte foarte prețioasă și de o mare însemnătate, unu adevăratu tesauru de spiritul și de înțelepciunea poporului Român; și însă acea carte, necunoscută de acei care aru trebui să o cunoască, zace lepădată in fundal librăriilor!

Ca și dēnsa, autorul ei, perdutu in umbră, a fostu pe timpul lui victima superbiei ignorante, și chiar astăzi când societatea noastră s'a democratizatu, astăzi când oamenii literați și-au dobânditu unu locu la soare, numele lui Anton Pann deșteaptă mai mult imaginea unui psaltu de strană, decât suvenirul nnuu poetu.

Cine au fostu Anton Pann?

— Unu simplu cântărețu de biserică.

— Eată ce respndu indiferenții!—Ce a scrisu Anton Pann?

— Spitalul amorului: — Eată ce respndu ignoranții!

E timpul dar a spune adevărul și a face lumina pe mormēntul unui omu de merit, care in cursul vieții sale modeste, a scrisu fără a se gândi la recompensă, și a culesu, coordonatu, publicatu *Proverburile* noastre, acele cugetări eșite din cuminția Românului sub forme concise și originale, acele aforisme născute la scoala experienții seculare, acele adevăruri

de prin lume adunate

și earăși la lume date.

Ne pare mult reu că nu posedăm notiții biografice asupra *ascalului* Anton Pann, pentru ca să le publicăm aice, căci totu ce privesce viața unui autor este interesantu. Ne lipsesce asemenea lista complectă a scrierilor sale și nu putemu înșira deocamdată decât următoarele pe care ne le aducemu aminte. Lăsăm dar altora mai bine informați, mulțumirea și datoria de a umplē această lacună.

Anton Pann a publicatu unu poemu in mai multe tomuri tradusu din limba grecească in versuri romănesci, sub titlul de *Eretoerit*.

— *Năsdărăvănille lui Nastratin Hoge*.

— *O șeșetoare la țară*, tablou viu de obiceiuri cămpenesci, in care sunt diverse hore populare.

— *Căntece de stea*, sau versuri ce se cântă in sara născerei Domnului Is. Hristos, cu unu adosu de *căntece morale* și de note bizantine de muzică numite *glasuri*.

— *Spitalul amorului* colecție de căntece de lume și de câte va hore și balade populaer.

— *Cântătorul beției și diata bețivului pocăit*

— *Povestea vorbeii sau culegere de Dicale românești (3 tom) **

În toate aceste volumuri și broșuri autorul dă probe de un spirit adevărat românesc, de cunoștința deplină a limbii poporului și de o mare facilitate de versificare, și chiar unele pasagiuri din broșura *cântecelor de stea* au meritul lor.

Așa [în cântarea XIX găsimu restignirea lui Hristos.

Atunci Inđii l'au luatu,
L'au bătutu, palme i-au datu,
Cu spini l'au incununatu
Și în obrazu i-au scuipatu.
De haine l'au desbrăcatu,
Cu crucea l'au încărcatu
Și mergendu l'au restignitu,
Cu cuie l'au pironitu,
Cu oțetu l'au adăpatu,
Fiere i-au datu de gustatu!
Și sufletul când și-a datu
Unu ostașu au alergatu,
Cu sulia l'au impunsu,
Sânge și apă au cursu!
Aceste cerul vădendu
Și pământul nerăbdându
Din temelii s'au clătitu,
Soarele au înegritu,
Luna s'a întunecatu,
Petrele s'au despăcatu! etc.

În cântarea XX care urmează găsimu o descriere a Iadului precum se vede zugrăvit în pridvoarele unor biserici vechi:

Văđui balauru căseându
Și din gură focu vărsându,
Curgendu ca unu riu întinsu
Înfăcăratu și nestinsu.
Văđui popi mulți eretici
Cu dascali și gramatici
Aruncați cu capu'n jos
În focul celu flăcărosu

*) Afară de aceste, au mai publicatu: *Epitaful sau Prohodul Domnului n stru Is. Hristos Proscinătorul sau închinătorul sfințelor locuri și Docsastaru.*

Și dracii ei împingeau
Cu sulii ei împungeau.
Văđui împărați tirani,
De gături cu bologani,
În vapaea cea de focu,
Draci bătendu-și de ei jocu.
Văđui negustori în rându
Care'nșelu și lipsă vându,
Unii cu măsuri de gātu
Se tângueau amarit;
Alții cu cântare'n nasu,
Se vaitau cu mare glasu,
Alții cu foarfeci și cotu
Ei duceă para în notu.
Văđui și mueri în munci
Care-și leapăd' a lor prunđi
Sau fără milă și doru
În pântece ei omoru
Văđui arđendu în vulvori
Bogați neîndurători
Care tot s'au veselitu
Și saraci n'au miluitu! . . etc.

După această descriere a Iadului, vine ca un contrastu veselitoru tabloul Raiului.

Văđui raiul celu frumosu,
Ca soarele luminosu,
Și mese'tinse de rându;
Pe ele făclii arđendu,
Ear împrejur dreptii sta
Și bucurie gusta.
Văđui sfinți pre luminoși
Apostoli și cuvioși
Și cete de mucenici,
De tēneri, bētrāni și mici.
Văđui și sfințe mueri
Petrecendu în mângāeri
Cu cununi de diamantu
Și podoabe de briliantu
Împreună dānțuindu
Și pre Dumneđu slāvindu.

În adaosul de *cântări morale*, se află unele strofe luminate de rațele poeziei: În cântarea III *Primăvara*.

Ah! eat'a sositu eară
Frumoasa primavară

Cu flori și cu verdeață
Și plină de blândeață
Precum noi o dorimu.

.
Dumbrava'n rămurată
Ce fuse scuturată
Acum intineresce
Și frunza se mândresce
Clătindu-se de vântu
.
Prin pomi, prin rămușele,
Stându feliu de păsărele
Cu bucurie mare
Resunu dulce cântare
Cu toate melodindu

In cântarea IV: *Viața omului*:

Omul este ca earba,
Dilele ca o floare
Ca timpul trecătoare...
Așa va infiori!...
Când e în tinereță
Se află'n primăvară... etc.
Când e în bărbăție
In toamnă se ivesce... etc.
Când e în bătrânețe
Atunci intră în eamnă
Când nori încep să se cearnă
Și se'nalbesce totu.
Ca floarea cea uscată
Și'n samă nebăgată!
Se perde sub zapadă
Ca și când n'a mai fostu...
Astfelu dar este omul
De ori ce stare'n lume,
Aibă ori și ce nume,
Astfelu e trecătoru.
Cât să se ostenească
Slava să dobândească,
Zadarnice sunt toate
Căci este muritoru!

In cântarea VIII: *Dragostea*:

Ca dragostea mai scumpu nume
Nu e pe acestu pământu.

Ea-i împărăteasă'n lume,
Ei toate supuse sunt
Dragostea în ori ce casă
Stă ca o floare pe masă
Și zimbesce tuturor... etc.

In cântarea X —: *Pustnicul*:

Am lăsatu mărire, lume,
Am lăsatu luxu și palatu,
Am lăsatu și rangu și nume
Și'n pustiu m'am departatu,
Unde amușita stăncă
Și nesimțitorul crângu,
La'ntristarea cea adâncă
Nu potu auzi când plângu.
Unde vânturile sună
Prerumpându al meu snspinu
Și-lu ducu ca o jertfă bună
Cătră celu cărui m'ncbinu... etc.

Dupe aceste câte-va exemple se poate cunoaște natura simțirilor precum și stilul lui Anton Pann; ear din toate operile sale cea mai importantă este *Poveștea vorbeii* la care elu a trebuit să consacre mai mulți ani de lucrare, căci pe lângă proverburile a adăogitu multe anecdote populare, scrise în versuri, care se leagă strins între ele. Trei volumuri formează acea minunată colecție ce se poate cu dreptu cuvântu numi *Filosofoa poporului român*. Ele cuprindu șiruri lungi de *dicale*, unele în micu număr traduse din limbi străine ear cele mai multe culese din gura poporului nostru, și acele șiruri sunt coordonate cu inteligență căci de și numărul lor e considerabilu, nu există nici o cofusie între dănele. Astfelu de pildă într'unu șiru găsimu toate proverburile relative la *frică* sau la *vitejie*, în altul acele ce se rapoartă la *nerozie*,... etc., și de ficcare sunt lipite anecdote originale povestite cu destulu talențu

Să resfoimu acele trei tomuri ale lui Anton Pann, și de vomu alege cei mai caracteristic în fie care șiru de proverburile, vomu compune o comoară de cugetări care ne va face mândri de profunda cuminție a neamului românesc.

TOMUL I.

1) *Despre cusururi sau uriciuni:*

- Nu este răsuru, să n'aibă cusuru.
- Uritu tată a mai avutu.
- Ride omu de omu și dracul de toți

2) *Despre pedanți sau copilaroși:*

- Giudecata-i e oloagă
- Că-i lipsesce'n capu o doagă.
- Omu in trupu destul de mare
- Și minte de copitu are.
- Dile înșirate, fire incurate,
- Pânză rău țesută și vreme perdată.

3) — *Despre vorbiri:*

- N'are cine să-lu asculte
- Și elu spune 'ndrugă multe.
- Limba oase nu are și oase sfarămă.
- Limba indulcesce, limba amărăsce.
- Limba dulce mult aduce.
- Gura aduce ura.
- Toată paserea pe limba ei pare.
- Boul se leagă de coarne și omul de limbă.

4) — *Despre minciuni și flecării:*

- Minciuna sparge și casă de peatră
- Minciună cât toate țilele de mare.
- Cu o minciună boerească treci în țara un-
- gurească.
- Și-a mâncatu credința ca țiganul biserica.
- Mai bine șeți strimb și vorbește drept
- Dacă nu scii să văpsesci, nu te-apucă să
- mănjesci.
- Omul care e flecaru
- Troncănesce ca unu caru.
- A ămblatu cât a ămblatu
- Dar acum i sa'nfundatu.

5) *Despre naravuri rele.*

- Naravul din fire n'are locuire.
- Lupu-și schimbă părul dar naravul ba.
- Ce ese din mătă șoareci prinde.
- Toate mergu după neamu.
- Pescele de la capu se'mpute.

- Pomul nu cade departe de talpină.
- Ovreur până nu înșală, nu mănăncă.
- Vinovatul negonitu dunge.
- Hoțul fură și jură.

6) *D spre frica lui Dumnezeu.*

- Fă ori ce cu legea ta
- Și la alți nu te uită.
- Binele de rău te scapă
- Să-lu arunci chiar și in apă.
- Dumnezeu când te ajută
- Plumbul și se face plută.
- Când Dumnezeu vra cu tine
- Și dracul cu colaci vine,
- Când dai la cei neavați
- Pe Dumnezeu imprumuți.
- Ochiul Domnului nu doarme.
- Pe omul rău ilu insemnează Dumnezeu.
- Păcatul își caută vinovatul,
- Nime nu dice ie-mi Doamne, ci dă-mi Doamne
- Și'n locu de dobândă se pomenesce ades
- cu osindă...

7) *Despre prostie.*

- Prostu din prostu care se nasce
- E ca vita doar nu pasce,
- Prostu trăesce, fără nume
- Prostu se 'duce'n ceea 'lume.
- Ține capra ce-lu impunge
- Ear altul stă și o mulge.
- Caută Stan eapa și elu călare pe ea.
- N'a ajunsu la rin și si-a redicatu poalele'n
- brău.
- Câte paseri zboară elu crede că se mănăncă.
- Tu ilu trimiți la locu, și elu îți adușe busnioca

8) *Despre nerozie.*

- Barbă lungă pân in burtă
- Și mintea cu coada scurtă.
- Gură are de vorbțitu
- Și capu n'are de gânditu,
- Până să dică: Bou breaz.
- Vine soarele l'ameați.

9) *Despre nevoeșu.*

- Căne surdu dusu la vênatu,
- Calu șchiopu pusu la alergatu.

- Ȑmblă par'că trizeră la mărăcini
- Se ineacă pe uscatu.
- A visatu că s'a'nghipătu.
- Și ămblă la picioru legatu.
- Loază imbăcrată
- Vită incalțată.

10. *Despre leneși.*

- Lenea e cucoană mare.
- Până se incalță, soarele se'nalță, până se gătesce, soarele sfințesc.
- Rumeșă vorba șa boul earba,
- Așteaptă imbucătură
- Să i'o deo mură'n gură.
- Mamă, și să vie nenea
- Ca să-mi mai scuture lenea.

11. *Despre beție.*

- Beția o vindecă sapa și lopata.
- Bețivul ce face la beție
- Se căesce la trezie.
- Cu oala de dimineata
- Se tămăe toată viața.
- Fluera în bute, și suge cepu.
- A suflatu în fundul oalei.
- I-a crescutu musteață 'n oală.
- Ce e'n inima treazului
- Este'n gura beatului.
- Beutura-i veselie, mănărea-i fudulie.
- Apa nu-i bună nici în iminii.
- Cu viuul și somnul, uită grijele omul.
- Vinu-i pentru noi, nu e pentru boi.
- Tu ilu bei pe densul, elu te bea pe tie.
- Tu ilu bagi în mațe, elu îți ese'n față.
- Cât să dai ocolu, tot te dă de golu.
- Bețivul când trece puntea inchide ochii
- să nu vadă apa.
- Hoțu 'nvață la hoție și bețivul la beție.
- Ȑmblă cu ochii logodiți.
- Toarnă, ămple foalele
- Până 'și udă poalele.

12. *Despre mănăcare :*

- Păne cu sare e gata mănăcare
- Dintr'o ridiche patru feluri de mănăcări : rasă
- și nerasă, cute și fălii.

- Gura omului e iadu, cât să dai tot dice ad' :
- Găina când se vede în grămadă răcăie cu picioarele.
- Vrăbia malain visează și popa comăndarul.
- Cine poate, oase roade; cine nu, nici carne moale.
- Omul harnic are praznicu.
- Cu venituri mititele mai opresce din mășele.

13. *Despre sărăcie :*

- De săracu, nici unghii n'are
- La vreme de scărpinare.
- Haiua lui mai mult apă decât față.
- N'are nici casă, nici masă.
- De foame se invărtesc
- Sub călcăiu locul găuresce.
- Se hrănesc cu răbdări prăjite
- Ochii saracului sunt în mânele bogatului.
- Bogatul se scarpină și saracul crede că cantă
- să-i dea.
- Tu foamețe lungă unde, ai prănatu ?
- La sărăcu'n pungă, la saracu 'n patu.
- E destul de rău dacă nu-i al teu.

14. *Despre menonăcire.*

- Cai i se crossce rău,
- Rău îi merge tot mereu.
- Fuge de la aoleu
- Și dă peste oleoleu.
- Se plănge de o întâmplare
- Și dă peste mai mare
- Pentru elu marea-i cu talazuri
- Și lmea plină de nacazuri.
- Unu necazu abia, și trece
- Și-i vinu în locu alte țepe.
- Curgu belele răpdă piele.
- Să nu mai dea rele domnul.
- Cât poate suferi omul.
- Pomul bătutu de grindină
- Ilu mai bate și prăjina.

15. *Despre lucrare și nelucrare.*

- Omul lucrătoru, de pită nu duce doru.

- Căci cine șade coada-i cade, cine mișcă tot
pișcă
- Scoală-te de dimineată ca să mai lungueci din
viață.
- Unu ceasu al dimineții plătesce cât trei după
prânzu
- Nu fii bunu de gură și rău de lucru.
- Numai cu vorba nu se face ciorba.
- Lucrează pe mult și pe puțin căci:
Mai bine ceva decât nimic.
- Cine nu lucrează
Cu lipsa ernează
Și cu ea vărează.
- Vara'ntinsu la umbră doarme
Și earna moare de foame.
- Când malaiu are, sare n'are, când sare are ma-
laiu n'are.
- Remăne'n sapă de lemnu și'n casă fără piemnu
- Trăește viață carpită cu ață.
- Se ține sărăcia de elu ca pulberea de căne.
- Umblă pe drumuri tăiându cănelor frunđe.
- Se'mbracă numai pe dinlăuntru.
- Casa-i e cu trei păteți și cu ușa prin podu.

16 Despre Sărăbul mândru.

- Ámbli pe drumu cu alaiu
Ș'acasă n'are malaiu.
- Pe uliță Chiriță ș'acasă chiselită.
- Par'că-lu scotu banii afară din casă.
- Se resfată'n haine lungi, cu unu banu in două
pungi.
- Se'nfoae ca varza, se 'ngânfează ca barđa.
- Bună e mânia lungă dar pânza nu vra s'ajungă.
- Se laudă ca oala că va sparge căldarea
- Corbule, cum îți sunt puii!— frumoși, pe eăt
cușu, se'negreșcu.

17. Despre Invățatură.

- Tot invățamu cât trăimu
Și neinvățati murimu. ¹
- Școala face pe omul, omu.
Ș'altoiu pe pomul, pomu.
- Omului cu'nvățatură ei curge miere din gură,
Celui ne'nvățatu niqi măcar păsatu.
Elu poartă condeiu la ureche ca să-i dăcemu
logofete.
- Sunt logofetu să te'nvățu
Să scrij cu cuțitu pe bățu,

Cetesee ca in palmă și dăce:
Una este una, donă, facu mai multe, sau
Tu scii una, doue; eu sciu pân' la noue'

TOMUL II.

18. Despre visite sau cercetări.

- De iubitu ce ne iubimu
— Tot la anul ne'ntălnimu.
- Rărișor să cercetezi și mai puțintel să șeđi.
- De nu l'așu mai vedè par'c'așu mai trâl.
- Șede ca lupul in respintie.
- De frate, frate să-mi fii
Dar la noi mai rar să vii.
- Rară întâlnire e mai cu iubire.

19. Despre conversații sau petreceri și glume:

- Glumele nevinovate
Sunt ca sarea in bucate.
- Moarte fără risu și nuntă fără plânsu nu se poate.
- Glumele numai cu gura, earnu și cu'mbrăncătura
- Inima mea plânge și elu ride.
- Ori ți ceva mai bun decât tăcerea, ori taci.
- Nu vorbi peste măsură, ci puneți lacăt la gură.
- Când pornescu toți să vorbească
Parcă-i havră judovească.
- De multe ori la'ntrebare
— Și tăcerea respunsu are.

20. Despre iuțală, măne și posăcie.

- Oțetul tare vasu-și strică.
- Cine se iuțese curându potienesce.
- Măsoară de multe ori și croesce odată.
- Toată graba strică treaba
- Nu te grăbi că te-i pripl.
- Nu te grăbi ca fata mare la Argea și ca văduva
la măritatu.
- Căci cu incetul se face oțetul, și
- Și copacul mare dintr'o așchie nu se tae.
- Omul la mânia cade'n nebunie.
- S'a mâniau rău pe satu și trei Țile n'a mănecatu
- Omul posacu și tăcutu, pare că e surdu și mutu
- Parcă i-au friptu șerpi pe' burtă,
- Parcă i-s'au inecatu corăbiile.
- Parcă-i tot ninge și plouă.
- Parcă teată lumea i-e datoare,
- Parcă mi-a torsu și nu i-am plătitu.
- Elu când ride soarele resare.

21. *Despre amicie sau prietenie (?)*

- Timpul trece ca ași, mână
Ear prietenul rămâne
- De'mi ești tu prietenu bunu
Nu te sfi să-mi Țici nebunu,
- Prietenu a mesii, ear nu a nevoiei.
- Prietenu cățutu din nori
- De l'oiu mai vedè odată, se face de două ori.

22. *Despre pizmă, vrășmășie și ură.*

- Cine va ămbă cu pizma
Iși va sparge singuru cizma.
- Nu da ciomagnu cui nu-i ești dragu-
Nici sabie iu mână vrășmașului.
- Zavistnicul are ochi de lupu și auđu de vulpe.
- Omul cu ură ca cănele' negru în gură.
Pe căși nu poate mușca, le latră.
- Pizmașu, vrășmașu au tot unu nașu

23. *Despre ceartă și neînvoire.*

- Cine are mintea'ntreagă
In cearta altor nu se băgă.
- Certășu, vrășmașu, căneșilupu, tot pe unu calupu
- Cată găleava cu lumina.
- Tu-i dai buna dimineață
Și elu de chică te'nhață.

24. *Despre pricină de judecată.*

- Pune-ți căciula'nainte și te judecă singuru.
- Dar când ai vr'o judecată
Pregătesce-te de plată.
- Darea trece marea
Gardul cu propele bune, nu cade'n timpul de
furtune.
- Dreptatea ese ca untdelemnul in fața apei.
- Mai bine o invoeală strimbă decât o judecată
dreaptă, căci:
- Dreptul mai totdeauna ămbă cu capul spartu și
- Pân la Impăratul rabđi încăeratul
(Va urmă)

V. Alexandri

Studii asupra Maghiarilor.

IV.
(Urmare)

Constituțiunea maghiară.

Iosif a avutu a se luptă nu numai cu cea mai puternică parte a statului, cu nobilimea condusă de interesele sale de clasă, ci și cu tradițiunile unei vieți de nouă sute de ani, și apoi la urma urmelor: aceeași viață e pesteputință la niște popoare cu totul eterogene. cum sunt cele cu care Iosif II avea a face. Nainte de toate ar fi trebuit ca gândirea acestor popoare să se unifice, (ce nu eră cu putință) și numai după aceea s'aru fi pututu introduce acele-și forme de viață. Acestu scopu Iosif încercă a-lu ajunge prin germanizare: nu a pututu isbuti, și nici a isbutitu. — Toată lucrarea lui Iosif nu a lăsatu decât singură o urmă adâncă in viața popoarelor de sub corona habsburgică: purcederea spre egalitate individuală. Lucrarea in celalalte direcțiuni purcedea din premise false: rezultatele ei au fostu importante, ănsă efemere.

Restimpul de la moartea lui Iosif II (1790) până la anul 1835 ilu umple domnirea lu Francisc I (al II) (Leopold II domni numai 2 ani). In acestu timpu cade reacțiunea socială politică a Maghiarilor.

Conștiința națională, ce se deșteaptă ca reacțiune contra influențelor germane, produse o serie intregă de gândiri nouă la poporul maghiaru, și contribuă nemijlocit la o reformă radicală a constituțiunei. Maghiaritatea fiecărui din poporu eră o însușire, prin care aristocrația deveni egală cu celu mai din urmă

din țerani. De această egalitate sufletească parte a cugetătoare, fiindu sub influențele principiilor mari, ce conduc seculul nostru de la începutu, — legă unu șiru lungu de meditațiuni politice, ideea egalității de drepturi și îndreptățirea, bă chiar necesitatea organică a ei, se generalisă cu pași răpedi. — Așa lucrarea spirituală a poporului maghiaru din seculul XIX purcede în donă direcțiuni: spre asigurarea independenței naționale, și spre introducerea egalității în drepturi. — Amândouă aceste scopuri se atinsere la 1848, prin reformarea constituțiunei și garantarea ei din partea coroanei.

Intr'adevăr la 1849 în constituția Ungariei s'au făcutu foarte puține reforme: cea mai mare parte a reformelor constă în o mărginire ori lățire a drepturilor, ce până acuma au esistatu.

Dacă regele moare unu membru al dinastiei de Habsburg-Lorena urmează cu dreptu de primogenitu și devine prin încoronare și jurarea constituției rege constituționalu al Ungariei. (Pragmatica sanctio.)

Legislativa țerii se compune din două camere: din cea reprezentativă și cea a magnaților. *) Camera reprezentativă se compune prin aleșii comitatelor, — cea a maghiarilor prin demnități — după nascere, oficiu, ori denumire din partea regelui.

Comitatele sunt corpuri pe deplin autonome: administrarea lor internă se conduce de unu comite supremu numita din partea gu-

*) La începutu dieta era compusă numai din magnați mai târziu, sub dinastia de Habsburg, trimiseră și nobilii comitatelor reprezentanți: acuma dieta se deosebește în două camere.

vernului; toți ceialalți funcționari comitatensi se alege în congregațiunea comitatensă.

Se șterge or-ce deosebire de clase sociale și se proclamă o egalitate în drepturi și îndatoriri.

Administrarea centrală a țerii se dă în mânele unui ministeriu responsabilu compusu după usul parlamentar.

Toate oficiile, ce în decursul istoriei s'au introdusu în organismul statului, rămănu neschimbate.

Dacă arupcăm o privire mai adâncă în natura acestor mai însemnate puncte a le constituției de la 1848, vedem cumcă ele nu sunt decât o întărire ori modificare a instituțiunilor de până acuma. Autonomia comitatelor, dieta, îndatorirea regelui de a se încoronă sunt instituțiuni, ce pretutindenea le aflăm în istoria Ungariei. — Nou e ministeriul responsabilu și nouă se pare a fi egalitatea în drepturi. Liberalismul în Ungaria, celu puțin la 1848, nu a fostu ănsă scopu ci numai mijlocu spre atingerea unui scopu mai naltu. Până la 1848 numai clasele privilegiate au aflatu locu în constituțiunea maghiară; jobagii nu se potu rivî ca cetățeni. Ori cine a intratu dar în vră una din clasele privilegiate a le Ungariei, fiindu aceste numai maghiare, elu au devenitu de nume maghiaru, „magyar nemes.“

Din acestu faptu foarte simplu maghiarismul a trasu o consecință pe cât se poate de falsă însuși Széchenyi dă ce: — „Lărgiți marginile constituției, dați tuturor popoarelor intrare în ea, — ca ele să devină maghiare.“ Tot în această logică zace și motivul pentru

anecșarea Transilvaniei către Ungaria: eră ca Transilvania să devină maghiară prin indesa-rea ei in cadrele constituției maghiare această procedere. Deși porneă din cele mai false pre-mise, ea ar fi dusu la rezultate mari dacă ma-ghiarii nu aru fi lucratu cu vehemența care trebui să escite reacțiunea socială a popoa-relor, acelor care impreună facu majoritatea țerei: așa procesul a trebuit să fie tot acela care-lu vedemu inauguratu de Iosif II prin germa-nismu.

Incăt pentru raportul intre Ungaria și im-periul întregu, — armata și finanțele erau co-mune. Ungaria aveă afară de asta armata sa națională, „măgyar honvedség, o instituțiune, ce in diferite forme, o aflămu in toate epocele Ungariei. (Armata nobililor, ce sub domni-rea Arpașilor apăără țara, — față cu armata compusă din soldați.)

După revoluțiune, sub absolutismul cen-tralu constituția de la 1848 remase neschim-bată până la introducerea ei in anul 1867. De aici inainte se făcură reforme radicale.

Despre delegațiuni, armata comună, finan-țele comune și ministerul comunu, despre in-treaga sistemă de dualismu, in acestu locu nu poate fi vorba, fiindcă aceste sunt aședemin-te, ce cadu afară din sfera constituțiunei ma-ghiare — regulându raporturile țerii in afară. Vorbimu dară de schimbările, ce s'au făcutu in marginile constituției măghiare și despre adeveratele motive ale lor.

Jueecându nepreocupatu și fără a fi parțialu nu ne putemu indoi că constituția maghiară de la 1848 e intr'adevăru liberală. Făcendu abstracțiune de câte-va anomalii ce intr'altu

Conv. Lit. No.23

chipu stau in contradicere cu principiile fun-damentale ale constituției, libertatea indi-viduală, autonomia corpurilor sociale și in-fluența singuraticilor spre formarea voinței comune sunt pe deplin asigurate prin aședă-mintele de la 1848.

Nemuțămirea nu s'a pututu dar nasce de-căt prin aceea, că in țară s'au ivitu ele-mente, care nu potu află locu in constituția țerii, așa cum ea este, că s'au ivitu pre-tențiuni, căroru constituțiunea nu le poate respunde. De locu ce in Ungaria se ceru al-te drepturi afară de cele individuale, și anu-me drepturi naționale, ce nu sunt maghiare, constituția, care e numai maghiară, nu le poate da. Să nu perdemu nici cum din ve-dere, cumcă constituția nu e a Ungariei, ci a poporului maghiaru. — (Această credință și totodată adevăru se esprimă prn acez, cumcă Maghiarii recunosc in Ungaria *nationalități*, nu ănsă *națiuni*, — nu recunosc decăt „ma-gyar polgár“ și o *națiune politică maghiară*, idee concepută de ei.) — Când dară nați-u-nile nemaghiare au pretinsu drepturi națio-nale, ele s'au pusu pe unu tărėmu, ce stă-tea afară de constituția maghiară, au decla-ratu, cumcă nu mai voescu a trece de ma-ghiari, cumcă poporul maghiaru nu e mai mult identicu cu Ungaria,

E o rătăcire cardinală, a crede că na-țiunile s'au pușu pe tărėmu constituționalu, fiindcă pretențiunile lor erau o negațiune in-directă a valoarei constituțiunei. Toată impă-cuirea a trebuit să se intămple afară de constituțiune, între poporu și poporu, eară nu in o dietă constituțională, unde nu poate fi

vorba decât de *unu* popor, de celu maghiaru. Aşa legea de naţionalităţi de la 1868, voindu a află locu in constituţiunea maghiară, a trebuitu să se nască moartă. — Această lege dă unu dreptu; de a trăi cu limba sa proprie in corpurile autonome, adecă in comune şi comitate. Pentru ca acestu dreptu să se facă ilusoriu, guvernul Andrásy a trebuitu să cerce a restringe cu ori ce preţu influenţele autonomilor. Şi aici se abate constituţia maghiară de ađi de la cea din 1848: la 1848 voinţa statului se forma din jos in sus: ađi ea se formează de sus. Până când liberalismul adevăratu s'a părutu a fi favoritoru pentru maghiarismu, elu a fostu susţinutu; ađi elu se suprimă, fiindcă face cu putinţă ca elementele nemaghiare să influenţeze asupra voinţei statului. Să formulămu adevărul in câte-va cuvinte; constituţia Ungariei are chemărea de a asigura domnirea elementului maghiaru peste toate celelalte elemente; ea este formularea pozitivă a identităţii Ungariei cu poporul maghiaru. — Incăt corespun-de acestui scopu, ea rămâne neschimbată: incăt nu, ea trebuie reformată conform chemărei sale (rătăcite.)

Constelaţiunea împrejurărilor topografice, sociale şi economice, intre care poporul maghiaru trăesce, face fără putinţă că încă ađi să se formeze in dieta Ungăriei o majoritate nemaghiară: dieta rămâne dară susţinută aşa cum ea este, fiindcă in ea se concentrează şi manifestă puterile poporului maghiaru.

Cu totul altul e raportul in corpurile autonome. E peste putinţă ca in comunele şi comitatele nemaghiare influenţele majorităţii

romăne, slovene etc. să nu fie predominante. Dacă dară, autonomiile aru fi susţinute aşa, cum ele au fostu până acuma, s'aruda condiţiunile de existenţă ale unei noue puteri, ce stă in contra celei din dietă.

A trebuitu prin urmare ca cercul de influenţă al autonomiilor să se mărginească, fiindcă delăturarea pe deplin eră nu numai peste putinţă ci totodată şi stricăcioasă; a trebuitu ca intre aceste, Maghiari să se asigureze majorităţii din dietă o predominare absolută. In scurt: a trebuitu ca să se introducă aşedămintē, care dau majorităţii din dietă o domnire absolută.

Acestu absolutismu constituţionalu se realisă prin noua organisare a comitatelor 'şi oraşelor libere regesci.

Congregaţiunile comitatense, forul comitatelor, nu se mai compunu numai prin alegere caci astfelu ar fi pututu eşi ori-când o majoritate nemaghiară, ci purcedendu din deosebirea economică intre Maghiari şi nemaghiari, se introduşese censul. Din combinaţiunea alegerilor cu voturile virile se calculă apoi in toate comitatele (afară de câteva *revolutionare*) o majoritate maghiară.

S'ar putē întâmplă că, cu acestu calcul comitatele ici cole totuşi să poată scoate o majoritate nemaghiară, ori chiar maghiară, dar contrară guvernului. Trebuie dar mărginitu cercul de autonomie a comitatelor, trebuie, ca să se deo o bucată din viaţa comitatensă in mânele guvernului. — Aceasta se ajunsse prin despărţirea administraţiunei de jurisdicţiune. Până acuma aceste două ramuri erau unite in mâna comitelui supremu, eară funcţionarii se

alegau toți de către congregațiune; acuma funcțiunile din jurisdicțiune se ămplu cu denumiții din partea guvernului. — Apoi liberalii din România și activiștii din Transilvania, ne voru sci mai bine spune, ce putere e dreptu de denumire in mâna unui guvern

Trei sunt dară, ce guvernul Andrassy le a datu in constituția maghiară: legea pentru naționalități, organisarea comitatelor și despărțirea jurisdicțiunii de administrațiune. Toate aceste trei chestiuni să deslegare într'unu modu contraru principiilor, din care purcede constituțiunea maghiară: . . . care sunt elementele constitutive ale Ungariei? . . .

V.

Guvernul Maghiaru.

La unu poporu ori într'unu statu, oamenii singurațici in deobște nu contribuiescu la dezvoltarea intregului decât prin dezvoltarea lor individuală; partea cea mai mare a oamenilor cugetă numai atunci asupra chestiunilor de interesu comunu, când formele existenței comune impedează desfășurarea puterilor individuale, când interesele comune și private, paru a veni in colisiune. Sub influențele conflictului momentanu, masa scoasă din sferă regulară a gândirilor sale neavându destulu timpu spre a cugeta asupra relelor, ce o bântuescu, de ordinar purcede numai instinctiv la imbunătățire, fără a avè o consciință corectă atât despre adevăratele cause ale reului, cât și despre mijloacele, priu care reul in suși s'ar putè înlătura.

Atunci, când relele cu causele lor sunt evidente, când mărginirea individului prin societate ajunge la unu gradu neiertatu, când consciința despre reu străbate până la sufle-

tul celui mai din urmă din poporu: acestu modu oportunu de purcedere spre bine e nu numai naturalu, ci totodată și singura formă sub care se dă chestiunilor sociale o deslegare defnitivă.

Cu totul altfelu atunci, când reul nu bântuesce pe intregul statu, ci numai pre o parte a lui, când reul e atât de ascusu, încât chiar nici aceia nu-lu simțescu, pre care elu ăi bântuesce, când reul e urmarea unor raporturi complicate spre a căror pricepere se cere unu studiu neobositu. — Și aceasta e viața normală. Trebuie dar ca totdeauna să fie o parte mai mare ori mai mică a intregului, care și pune de scopu: a cugetă neintrerupt asupra chestiunilor de interesu comunu; a nu incetă nicicând să urmărească firul desvolării intregului prin părțile sale; a cerca din constelațiunea raporturilor sociale atât chemarea organică spre care intregul trebuie să luereze, cât și formele de viață sub care această chemare s'ar putè ajunge, și a cercă in fine, ca totdeauna să prevadă, sau cel puțin să afle de locu la ivirea lor, relele, care impedează dezvoltarea comună, și modul de a impedează pășirea lor in viață. — Comunicându acești puțini rezultatul cugetării lor asupra chestiunilor comune cu partea cugetătoare a poporulul, acestu resultatu devine unu buuu comunu mai nainte a inteligenței și mai târziu prin inteligență a poporulul intregu. Aceasta e procesul, prin care se formează *convingerile comune* despre *chestiunile comune*, va să dăică opiniunea publică. (adevărată, neinflvențată de interese.)

Prin aceea că a adusu la consciința poporulul trebuințele și modul raționalu a indetulării lor, inteligența, ca purtăturul opiniunei publice, a făcutu destul chemării sale: in-

săși indestularea trebuințelor, formarea a însăși voinței comune — rămâne în mânele întregului popor. Inteligența e organul, care formează voințele singuraticilor spre o voință comună, nu însă, care formează însăși voința comună. Inteligența, care lucrează pentru unu popor, fără scirea acestui popor, pășese pe unu teremu falsu, și voința ei are numai atâta valoare, câtă ar ave fără atributul „poporului”. — Voința ei, e numai a ei.

Afară de deosebirea sufletească dintre membrii singuratici ai unui popor ori statu, mai este încă o serie întreagă de împrejurări întâmplătoare, ce facu fără puțință unitate absolută de voință. — Făcându abstracțiune de la aceea că atât același rău comunu, cât și mijloacele de întrebunțatu spre înlăturarea lui, potu fi privite din diferite puncte de vedere, o împărechere în opiniunea publică va rezultă mai cu deosebire din deosebirea raporturilor locale, sufletesci și economice a oamenilor, ce au să o formeze. Adese-ori unu rău comunu, pentru o clasă întreagă de oameni, e într'adevăr unu bine; adeseori răul e de natură ca numai o parte locală ori sufletească a poporului poate fi bântuită de el; și adeseori tocmai asupra mijlocului, în care reul să se înlătoreze, părerile oamenilor vinu în colisiune din motivul, că din rău se nasce pentru o parte unu altu rău. O asemenea bucată din opiniunea publică desbinată, e aceea, ce noi numimu „partidă.” Acelu statu în care partidele s'aru formă numai după convingeri, ar trebui să fie idealul vieței comune, adevărul bunătății omenesci: în lumea noastră prosaică partidele purcedu din interese și numai fracțiunile lor din convingeri. Privite din acestu punctu de vedere, partidele sunt de cea mai mare însemnătate în viața

socială: ele sunt forma sub care individul concuță la formarea voinței statului, la desfășurarea ideei de statu și a însuși statului. Ele sunt elementul viu și progresiv în viața de dreptu. O mișcare veie a partidelor e totdeauna dovadă despre unu interesu comunu puternicu și despre o purcedere răpede — spre bine ori spre rău.

În epocele de trasițiune mișcarea partidelor e mai mare decât ori când. Firesce! fiindcă tocmai această mișcare e însuși procesul de trasițiune. — Nici când iudividul nu joacă rolul mai însemnatu decât în asemenea epoce. De ordine reprezentanții unei mulțimi de oameni, capii partidelor, sunt individualisarea unei cugetări ori voințe comune; în epocele de trasițiune, din contra, iudividul își generalisează cugetarea sa specială și nu reprezintă mai mult, ci conduce. Astfeliu nici nu sunt partide într'adevăr: oamenii se grupează după impresiunile momentane ici pe lângă unul, ici pe lângă altul, fără multă cercetare, fără motive adevărate, ci curat numai instinctiv *) Astă pipăire prin intuericu ne o esplicămu din ferberea sufletească a timpului: pentru sufletele obosite de bântuirea neurmată ori ce mijlocu e bunu: masă nu cugetă, cumcă caracterul trasițiunii de pinde de la acei puținii, ce prin pozițiunea socială ori prin superioritatea spirituală a lor sunt oareși-cum chemați de a conduce mișcarea internă a statului. — Unu omu singuratecu, fie elu cât de reu, în deobște, nu e periculosu pentru statu ca atare. În epocele de trasițiune fie care popor e însă mai slabu decât oricându și așa unu omu singuraticu totdeauna poate fi hotăratoru, cel

*) Suprafața nefericitei Români.

puțin pentru unu timpu determinatu. Dacă dară tranșiunea e condusă de elementul bunu al statului, de acele suflete nobile, care sunt in stare a perde din vedere interesele lor individuale față cu ale statului, ea va merge spre bine, spre dezvoltare pozitivă; dacă însă elementele, care conduc mișcarea de tranșiune, sunt rele, sunt oameni, care totdeauna și in toate împrejurările se lasă seduși de interese individuale, tranșiunea va merge spre rău, spre dezvoltare negativă, statul decade. *) Caracterul tranșiunii depinde totodată și de la motivele, din care partidele purcedu. O partidă purceasă din motive false să formează și discompune fără oareși-care urmări evidente; partidele, ce se formează prin interese pozitvie, nu potu însă peri înainte a fi asigurate aceste interese, și in decursul vieței lor ele sunt cu atât mai puternice, cu cât interesele, ce le represintă, sunt mai generale, cu cât ele sunt mai vitale, și cu cât elementul spiritualu in partidă e mai superioru. Dacă aceste interese nu se potu asigura in statu, sau dacă nu sunt alte interese mai superioare, care să ceară sacrificarea lor, partidă tinde spre desființarea statului. Dacă dară intre partidele și fracțiunile unui statu nu este nimicu comunu, dacă ele nu mai au interese și convingeri, care să fie destul de puternice spre a le intruni pre toate in momentele mari; existența statului nu e mai mult susținută de voința comună; elu trebuie să se dissolve in elementele constitutive ale sale — de locu ce o putere din lăuntru ori din afară înceată a mai lucra pentru susținerea lui.

*) Presupunu cumcă numai elementele apte voru conduce mișcarea, deci adevăratele superiorități sufletesci. Din contra chiar și elementul bunu duce spre cădere.— Brăteanu, Kossuth.

Să vedemu— ca să dīcu așa manifestațiunea acestor teorii in viața Ungariei.

Pe la inceputul secolului XIX întreaga națiune maghiară era o singură partidă: o opoșiune contra guvernului din Viena. Convinsu prin lungele sale esperiențe despre greutățile administrative, care purcedu din imbucătățirea politică a imperiului, guvernul din Viena tindea a introduce o sistemă unitară in întreaga monarchie austriacă. — Fīndu această tendință negațiunea privilegielor maghiare, ea dădū in Maghiari de cea mai mare rezistență. Opoșiunea lor de pe acestu timpu era dară de caracteru cu totul conservativu: maghiarii voeau a susține instituțiunile de până acuma.

Cunoascemu in cât-va din cele dīse mai sus mișcarea spirituală, ce caracterisează această epocă a vieței maghiare. — In urma acestei mișcări fracțiunea națională se desfășură cu incetul din partidă conservativă și pășīndu in anul 1825, in frunte cu contele Srécheny, pe bancele dietei, se deosebi prin aceea, cumcă ceru mai mult decât o simplă conservare a aședemintelor de până acuma.

Naționalismul, cel puțin până acuma, a fostu pretutindenea insoțitu de liberalismu, tendință de progresu și reforme; elu e ađi oareși-cum manifestațiunea voinței de a se mișca liberu: partidă, sau dacă voimu fracțiunea națională din Ungaria a fostu dară totodată și partidă liberală, a progresului, și partidă reformei față cu cealaltă fracțiune, care voea a susține instituțiunile de până acuma.

Fățā cu guvernul din Viena ambele partide erau unv întregu compactu.

Acuma erā numai întrebarea, care dintre aceste douc fracțiuni are să devinā generală, Partidă conservativă, compusă din elementele

epocii trecute, din aristocrații ruginiți și lingăii acestora, aveă pentru sine trecutul, dreptul pozitiv și privilegiile scrise; partida națională, compusă din elementele proaspete ale națiunii, aveă pentru sine viitorul, legile sociale, care impun dezvoltarea, și aveă valoarea ideilor, cari le reprezintă; generalizarea partidei naționale a fostu sigură; ea a fostu începutul aceia — *ce va să fie*.

În genere începutul direcțiunilor nouă constă în meditațiuni generale, în discuțiunea asupra unor principii mai înalte; gândirea epocelor însemnate nu apare nici când în forme concrete și practice, ci totdeauna și pretutindenea înclină spre abstracțiuni mult-puțin poetice. La începutu domnescu frazele mari și frumoase până ce nuși perdu conținutul idealu și cu aceasta nimbul seducătoru; atunci apare numai suprafața adevărată a timpului în forma unei reacțiuni sănătoase a cărei lucrare serioasă desfășura fructele din germenii crescuți la căldura sufletescă a generațiunii trecute.

Așa e pretutindene; așa a fostu și la Maghiari. — Széchenyi, Wasselényi, Eötvös, și ceilalți anteluptători naționali aveau o voință bună și nobilă, nu sciau însă a da acestei voințe o formulare concretă și traeu încă în lumea principiilor mari. — Libertate, naționalismu și progresu; aceste erau acele trei ideale, pe care ei voeau a le transpune în lumea adevărului; Forma însă, modul realizării lipseă pe deplin. O închipuire corectă, însă vagă, — și nimicu mai mult.

Să nu ne înșelăm însă asupra bărbaților, care conduseră mișcările spirituale a le aces-

tui timpu. — Ei au avutu nu numai gândirea bună, nu numai nobleța simțurilor și vâul sinceru, ci și serioșitatea și adâncimea sufletescă care o cerea scopul regeneratoru de la dânșii. Széchenyi a sciutu înainte de toate unu lucru; cumcă elu nu va ajunge realizarea speranțelor sale, și asta e destulă dovadă că el au cugetatu. — Elu a lucratu spre a pregăti terenul pentru o generațiune mai fericită, — și a lucratu mult și bine și fără a cerca merite. Fîndu destul de seriosu spre a se convinge despre acea, cumcă regenerarea dorită de dînsul nu poate resulta decât din lucrarea sufletescă a mai multor generațiuni, și-a iubit națiunea și patria mai mult decât dacă ar fi cercatu a se urca la mărime și nemurire nimicindu prin vre unu pasu pripitu tot ce s'ar fi putut ajunge cu încetul prin o politică precalculată. Așa a fost Széchenyi și așa partea cea bună a aderinților săi. Condușă de asemenea bărbați, ori-care națiune ar fi statu în ajunul unei epoci de mărime, nu însă națiunea maghiară, care fu condușă de la începutu pe terenul gândirii preocupate. — Fînd acești bărbați crescuți în streinătate, ci din însușirile, ce le aveau mai naute, la reinturnarea lor în patrie nu au adusu ală cu sine decât simțul de patriotismu și naționalitate, toate prejudețele maghiare sau perdutu în esperiențele făcute în nisce țeri mai fericite; așa ei nu au putut avea pentru sine opiniunea publică a Maghiarilor decât până atunci, până cându alte elemente mai sangvinice, mai rupte pareși-cum din sufletul maghiar, nu vor părăsi fața de ei. — După ce maghiarii se crescură în patriă aceste elemen-

te se și disfăcură numai decât: urmă o generațiune de frasiologi cu o necesitate organică. Tănărul jurnalistu Ludovicu Rossuth începù a bate in masă cu nisce frase frumoasă și seducătoare, începù a încântă pre maghiari prin formele sale ritorice, și peste căț-va ani elu stătea in fruntea unei partide radicale, și mai peste căți-va ani deveni idolul națiunei, — „a nemzet bálványá.“ Aceutia fură roșii ungariei de la 1840—49 postii chemați și nechemați, beletristu buni și rei oameni fă-ră stare și studiu, poporul proletaru; cu unu cuvantu toate elimintele, cari se potu uoaru ațita, toate acele urmau comandai lui kossuth. totu ce partida națională spera a ajunge prin lucrarea mai multor generațiuni, kossuth voia a ajunge cu ajutoriul adherinților săi intruun momentu bine venitu.

I. Slavici.

(Va urmă)

CERȘITOAREA.

(după Louis Ratisbonne).

In cale'am vădutu odată
O femea stremtăroasă ducendu de măn' o copilă:
Sermănica intristată!
Femea intindea mână l'a trecătorilor milă.

Lăng'o dughian'a trecutū,
Unde luceau, după steele, jucării copilăresci;
Ear femea a stătutu
Ș'a țisu copilei flămânde și cu ochii ângeresci:

Veți spectaculul divinu!
Veți ce cai, ce dobitoace, și căte păpuși frumoase.
Veți ceasornicul ce umblă; eată rochii de matasă
Și-teatrul de auru plinu;

Veți, copii stându in leagănu, cu fața lor zimbitoare,
Veți marchize prefăcute...
Copila, respuns' atunce, cu o voce muritoare,
Nu'nțelegu cesu aste lucruri și pentru ce sunt făcute

Sermana! nu scia încă ce este o jucărie!
Urmă atunce femeea calea cea de serăcie..

Copila cu ea mergeă
Incet, păzitorul ângeru după dênsele plângeă.
V. Pogor.

RUGĂCIUNEA.

(După Louis Ratisbonne).

In genunchi, cu mâni crucite, Max făcea o rugăciune;
Dar eată că al seu frate, plinu de jocu și violăciune,
Din apoi se furișeaze, ș'ilu trage de peru virtos....
Max, țiceă tocmăi atunce.. pe unu tonu evlaviosu:
„Eartă-mi, doamne atotputernicu! păcatele de mânia!“
...Elu se'intoarce... trose o palmă fratelui c'o mână vie;

Ș'apoi ruga sa urmându:
„Eartă-mă ș'acuma, doamne, de palma cea de curându.“

Căți evlavioși, ca dênsul, mereu facu la rugăciuni,
Pe ceasloave ceasuri multe, stându umilit și plecați!

Și, deabie sîrșindu-și ruga, metanii și plecăciuni,
Incepu vechile păcate, de care'su impovorați.
V. Pogor.

CORERPENDENȚĂ.

A. M. I. Iași. Puteți face încercări, dar sunteți încă pre tănăru pentru a aspira la publicitate.
Red.